

En aktuell lägesbild av varg och lodjur – vad händer nu?

För bara några veckor sedan fattades beslut om att skjuta 153 lodjur i Sverige, nästan 11 % av stammen.

I de fyra nordligaste länen hann 43 djur skjutas på mindre än ett dygn innan jakten stoppades av domstol.

Det visar hur snabbt sådana beslut får konsekvenser – och hur avgörande det är att lagstiftningen faktiskt fungerar när den prövas.

Jag tänkte börja i några grundläggande utgångspunkter.

Utgångspunkter

Strikt skydd betyder att jakt är undantag, inte norm.

Bevisbördan ligger på staten – inte på naturvårdsorganisationer.

Referensvärden är administrativa golv, inte biologiskt säkra nivåer.

Gynnsam bevarandestatus handlar om långsiktig livskraft – inte bara hur många djur som finns just nu.

Genetisk variation och effektiv populationsstorlek är avgörande för robusta populationer.

Lokala skador kräver riktade lösningar – inte generell licensjakt.

Och när vetenskaplig osäkerhet finns ska försiktighetsprincipen gälla.

Frågan är alltså inte bara hur många rovdjur vi har – utan vilken ambitionsnivå vi vill ha för deras framtid.

Varg – vad har hänt och var står vi nu?

Det senaste året har varit ett av de mest konfliktfyllda i svensk vargförvaltning på länge.

Regeringen har tydligt sagt att man vill minska antalet vargar i Sverige. Tidigare låg referensvärdet för gynnsam bevarandestatus på 300 individer. Nu har regeringen beslutat att Sverige i sin rapportering till EU ska ange 170 vargar.

Samtidigt fattade flera länsstyrelser beslut om licensjakt på 48 vargar, med en politisk inriktning att stegvis minska stammen mot omkring 270 individer.

Den licensjakten blir inte av. Kammarrätten gav oss rätt. Det blir ingen licensjakt på varg 2026.

Men den politiska linjen ligger fast.

Tidigare låg referensvärdet på 300 vargar.

Nu rapporteras 170.

Regeringen menar alltså att 170 vargar räcker för att Sverige ska anses ha gynnsam bevarandestatus.

Det betyder att konflikten inte är borta. Den har bara tagit en ny form.

Den politiska omläggningen

För att förstå läget behöver man se helheten.

Referensvärdet 170 är inte ett enskilt tekniskt beslut. Det är en del av en bredare politisk omläggning av vargförvaltningen.

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att se över miniminivåerna för varg, och nya nivåer fastställdes 2025 med utgångspunkt i referensvärdet 170. Det gör att styrningen i praktiken flyttas genom hela förvaltningskedjan – från EU-rapportering till regionala nivåer.

Samtidigt har Sverige aktivt stött processen inom EU att sänka vargens skyddsstatus.

Det är viktigt att vara precis här.

Vargen omfattas inte längre av strikt skydd i samma kategori som tidigare inom EU-lagstiftningen. Men art- och habitatdirektivets grundkrav gäller fortfarande. Förvaltningen måste fortfarande säkerställa gynnsam bevarandestatus och får inte äventyra artens långsiktiga överlevnad.

När man lägger ihop referensvärdet, miniminivåerna och EU-processen framträder en tydlig politisk riktning: att skapa större utrymme för att minska vargstammen.

Vad handlar konflikten egentligen om?

I EU:s naturvårdslagstiftning är principen ganska tydlig: undantag ska vara just undantag. De ska inte bli en rutinmässig metod för att minska våra stora rovdjur.

Den centrala frågan är därför inte jakt i sig, utan om undantagen i lagstiftningen fortfarande fungerar som undantag – eller om de håller på att bli ett sätt att rutinmässigt minska våra stora rovdjur.

Även efter förändringen av vargens skyddsstatus gäller att förvaltningen måste vara förenlig med direktivets krav och att artens långsiktiga överlevnad inte får äventyras.

Referensvärdet ska därför spegla en nivå som är robust på lång sikt.

Tidigare låg Sveriges referensvärde på 300 vargar. Nu rapporteras 170.

Det är här den verkliga konflikten uppstår.

Problemet med 170

Regeringen har hänvisat till forskning om minsta livskraftiga population – MVP.

Men MVP är i praktiken den nedre överlevnadsgränsen.

Gynnsam bevarandestatus kräver en tydlig säkerhetsmarginal över den nivån.

Flera forskare bakom underlagen har också sagt att deras arbete inte ger stöd för referensvärdet 170.

Samtidigt bedömde SLU Artdatabanken att vargens framtidsutsikter är otillräckliga.

Den bedömningen ändrades i den slutliga rapporteringen.

Det visar spänningen mellan vetenskapligt underlag och politiska slutsatser.

Referensvärden och bedömningar av bevarandestatus ska enligt EU:s regelverk bygga på vetenskapliga underlag, inte på politiska målsättningar om hur många rovdjur man vill ha.

EU-kommissionens reaktion

EU-kommissionen har också reagerat.

I ett brev till Sverige ifrågasätter kommissionen den vetenskapliga grunden för referensvärdet 170.

Det är ovanligt tydlig kritik.

När själva grunden för bevarandestatus är omstridd blir det svårt att samtidigt driva en politik som syftar till att minska en skyddad art.

Den genetiska verkligheten

Den skandinaviska vargstammen är liten och genetiskt isolerad.

Den härstammar från ett mycket litet antal grundare och har länge präglats av inavel.

Genetiskt tillskott från Finland och Ryssland förekommer – men det sker sporadiskt. När man minskar en sådan population ökar risken att genetisk variation går förlorad.

Det kan påverka reproduktion, motståndskraft mot sjukdomar och populationens långsiktiga stabilitet.

Därför är försiktighetsprincipen central i EU-rätten: när vetenskaplig osäkerhet finns ska man inte ta risker med en skyddad art.

Lodjur – en annan art men samma princip

Låt mig börja lodjursdelen med en enkel observation.

När licensjakten på lodjur startade i de fyra nordligaste länen hann 43 lodjur skjutas på mindre än ett dygn.

Innan domstolen ens hann pröva om jakten var laglig.

Inför 2026 fattades beslut om licensjakt på 153 lodjur i Sverige.

Av dessa gällde 106 lodjur i de elva län i mellersta och södra Sverige som Naturskyddsföreningen överklagade.

Samtidigt överklagade Svenska Rovdjursföreningen licensjakten i norra förvaltningsområdet.

Lodjuret är rödlistat som sårbart och omfattas fortfarande av strikt skydd enligt art- och habitatdirektivet.

Licensjakt är därför ett undantag i lagstiftningen – inte ett normalt förvaltningsverktyg.

Vi använder faktiskt olika ord för samma sak när vi talar om rovdjursjakt.

När stora rovdjur skjuts i Afrika – lejon, leopard eller elefant – kallas det nästan alltid troféjakt.

När stora rovdjur skjuts i Sverige – varg, lodjur eller björn – kallar vi det i stället förvaltning.

Samtidigt får jägaren behålla skinnet och kan köpa tillbaka kraniet efter preparering.

I många andra delar av världen skulle exakt samma sak beskrivas som troféjakt.

Skillnaden ligger alltså inte bara i vad man gör, utan i vilka ord vi väljer att använda.

Vad hann hända innan jakten stoppades?

Licensjakten i de fyra nordliga länen startade den 1 mars.

Dessa fyra län hade tillsammans tilldelats 67 lodjur.

När jakten stoppades dagen därpå hade 43 lodjur redan skjutits.

Det visar också hur snabbt en sådan jakt kan få konsekvenser.

På mindre än ett dygn hade en stor del av tilldelningen redan fällts.

Det är just därför inhibition används i den här typen av mål. Om jakten fortsätter medan domstolen prövar lagligheten kan skadan bli oåterkallelig.

Den aktuella rättsprocessen

Naturskyddsföreningen överklagade licensjakten i elva län i mellersta och södra Sverige.

Förvaltningsrätten avslog först överklagandet. Naturskyddsföreningen överklagade då omedelbart till kammarrätten, som samma dag beslutade om inhibition.

Med kammarrättens beslut i ryggen valde förvaltningsrätten i Luleå därefter att stoppa jakten även i de län som Svenska Rovdjursföreningen överklagat i norra förvaltningsområdet.

Resultatet blev att licensjakten stoppades i hela landet.

Vad säger lagen?

För att licensjakt ska vara tillåten måste tre villkor vara uppfyllda.

Det måste finnas ett godtagbart syfte.

Det får inte finnas någon annan lämplig lösning.

Och jakten får inte riskera artens gynnsamma bevarandestatus.

Bevisbördan ligger på myndigheten.

Det är staten som ska visa att jakten är säker.

Faktaruta – hur beslutas rovdjursförvaltningen?

Riksdagen beslutar om den övergripande rovdjurspolitiken.

Regeringen styr genom förordningar, myndighetsuppdrag och genom Sveriges rapportering till EU.

Naturvårdsverket har det nationella ansvaret för rovdjursförvaltningen och fastställer miniminivåer.

Länsstyrelserna fattar de konkreta besluten om licensjakt och skydds jakt.

Viltförvaltningsdelegationerna är regionala organ där olika samhällsintressen finns representerade och ger råd till länsstyrelserna. Det är också på regional nivå många av de mest konkreta konflikterna uppstår. Hur länsstyrelser och viltförvaltningsdelegationer tolkar de nationella målen får därför stor betydelse för hur rovdjurspolitiken faktiskt fungerar i praktiken.

Och över allt detta ligger EU-rätten.

Den större frågan

I grunden handlar detta inte om att välja sida.

Det handlar om tre principer.

Att skyddet faktiskt betyder något.

Att undantag ska tolkas restriktivt.

Och att försiktighetsprincipen ska gälla när vetenskaplig osäkerhet finns.

Om referensvärden sänks på politisk grund och undantag används rutinmässigt riskerar hela systemet för skyddade arter att urholkas.

Det innebär också att Sverige står inför ett vägval i rovdjurspolitiken. En långsiktigt hållbar utveckling för våra stora rovdjur måste utgå från samexistens mellan människor och rovdjur. I stället för att se rovdjuren som ett problem som ska förvaltas genom återkommande jakt behöver fokus ligga på att minska konflikter och skapa acceptans. Det handlar om att stärka de förebyggande åtgärderna för tamdjur, utveckla fungerande ersättningssystem och ge stöd till djurhållare i rovdjurstäta områden. Samtidigt finns stora möjligheter att se rovdjuren som en resurs. Naturturism kopplad till varg, lodjur och björn växer internationellt och kan bidra till lokal utveckling och nya inkomster i landsbygdsområden.

Minst lika viktigt är det ekologiska perspektivet. De stora rovdjuren har en central roll i ekosystemen genom att reglera klövviltstammar och skapa mer naturliga dynamiker i skog och landskap. När rovdjuren får möjlighet att fylla sin ekologiska nisch bidrar de till friskare ekosystem och större biologisk mångfald. En modern rovdjurspolitik bör därför i första hand handla om att skapa förutsättningar för samexistens och fungerande ekosystem – inte om att hålla rovdjuren nere genom licensjakt. Målet måste vara livskraftiga rovdjurspopulationer som är en självklar del av den svenska naturen.

Avslutning – vad står på spel?

Varg och lodjur är olika arter, men den rättsliga kärnan är densamma.

Båda omfattas av EU:s naturvårdslagstiftning.

Båda får bara förvaltas inom de ramar lagen tillåter.

Och i båda fallen är det staten som måste visa att besluten är förenliga med artens långsiktiga överlevnad.

Frågan är därför större än enskilda jaktbeslut.

Vilken ambitionsnivå ska Sverige ha för sina stora rovdjur?

Ska vi ligga nära miniminivåerna – eller bygga populationer som är genetiskt robusta och långsiktigt hållbara?

Det är den diskussionen jag hoppas vi kan ha här idag.

Slutreplik

Det här handlar inte om att vara för eller emot jakt.

Det handlar om att skyddet för våra stora rovdjur ska betyda något i praktiken.

Frågan är om vi nöjer oss med miniminivåer – eller om vi vill bygga populationer som är genetiskt robusta och långsiktigt hållbara.

I slutändan handlar det om ett enkelt val: vill vi ha levande stora rovdjur i våra ekosystem – eller vill vi ha dem kvar mest som skinn på väggen och kranier på hyllan?

Det är det valet som i längden avgör framtiden för våra stora rovdjur.

FAQ

Fråga 1: Men populationerna ligger ju över referensvärdet – vad är problemet?

Referensvärdet är ett administrativt golv, inte en biologiskt säker nivå. Gynnsam bevarandestatus handlar om långsiktig livskraft, inklusive genetisk variation och effektiv populationsstorlek.

Fråga 2: Är ni emot all jakt på rovdjur?

Nej. Vi accepterar riktad skydds jakt mot problemindivider. Det vi motsätter oss är rutinmässig beståndsreglerande licensjakt på skyddade arter.

Fråga 3: Men lodjur orsakar ju skador – ska inte människor få försvara sina djur?

Jo. Men när skadorna är lokala bör åtgärderna också vara lokala.

Fråga 4: Är inte acceptansen låg på landsbygden?

Konflikter finns, särskilt kring varg. Men legitim förvaltning bygger på rättssäkerhet och vetenskap.

Fråga 5: Kommer inte stammarna växa okontrollerat?

Nej. Både varg och lodjur är territoriella arter som begränsas av revir och bytesdjur.

Fråga 6: Är genetiken verkligen ett problem?

Ja. En population kan se stabil ut men ändå vara genetiskt sårbar.

Fråga 7: Driver ni detta mest av princip?

Principer är centrala i naturvårdslagstiftningen. Om undantagen urholkas påverkar det hela systemet.

Fråga 8: Varför överklagar ni inte överallt?

Vi gör strategiska bedömningar utifrån rättsläge och risk för negativ praxis.

Fråga 9: Är detta en stad-land-konflikt?

Det avgörande här är juridiken och vetenskapen.

Fråga 10: Vad är ert långsiktiga mål?

Genetiskt robusta och långsiktigt livskraftiga populationer.

Fråga 11: Vad händer om ni förlorar i domstol?

Då analyserar vi domen och tar ställning till nästa steg.

Fråga 12: Är det realistiskt att stoppa licensjakt?

Det beror på hur lagen tillämpas och vilka underlag som finns.